

кого національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2014. № 5(2). С. 146–153.

7. Козак Д. В., Коваль В. Б., Шафранський В. В. Щоденна рухова активність – запорука міцного здоров'я під час навчання студентів спеціальності «Здоров'я людини». *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2015. № 2. С. 28-31.

8. Носко М. О., Воєділова О. М., Гаркуша С. В., Носко Ю. М. Рухова активність і заняття фізичними вправами як необхідна умова здоров'язбереження. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151(2). С. 44-51.

9. Стасенко О. А. Дидактико-методичні аспекти фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2012. № 3. С. 153–157.

10. Ткаченко П. П. Модернізація системи фізичного виховання студентів на основі особистісно орієнтованого вибору рухової активності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2016. Вип. 139(1). С. 183-186.

References

1. Anikyeyev D. M. (2012). Rukhova aktyvnist' u sposobi zhyttya studentskoyi molodi [Motor activity in the way of life of student youth]: *Abstracts of Candidate thesis*. Kyiv, Ukraine.

2. Batsunov S. N. (2000). Osobennosti dozrovanyya fizycheskykh nahruzok v uroke so studentamy mladshykh kursov [Features of dosing physical activity in a lesson with undergraduate students]. *Aktual'ni problemy fizychnoyi kul'tury ta sportu v suchasnykh sotsial'no-ekonomichnykh ta ekolohichnykh umovakh: [materialy mizhn. nauk. konf.] – Proceeding of International Scientific Conferences "Actual problems of physical culture and sports in the current social, economic and environmental minds"*. Zaporizhzhya, Ukraine. Pp. 35–36.

3. Hladoshchuk O. H. (2015). Rukhova aktyvnist' student-s'koyi molodi – shlyakh do profesiynoho zdorovya [Motor activity of student youth - the path to professional health]. *Naukovyy chasopys Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport) – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, 5 (1), 60–63.

4. Denysenko I. O., Chuyev A. A. (2014). Vplyv fizychnoho vykhovannya na stan zdorovya studentiv [The impact of physical education on the health of students]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu. Fizychno vykhovannya ta sport – Bulletin of Zaporizhzhia National University. Physical education and sports*, 2, 16–22.

5. Dutchak M., Bazhenkov Ye. (2015). Teoretychnyy analiz definitsiyi «ozdorovcho-rekreatsiyna rukhova aktyvnist'» [Theoretical analysis of the definition of "health and recreational motor activity"]. *Sportyvna nauka Ukrayiny – Sports science of Ukraine*, 5, 56–63.

6. Zherebov S. A. (2014). Fizychna kul'tura yak zasib vykhovannya osobystosti studenta [Physical culture as a means of educating the student's personality]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Luhansk. Pedagogical sciences*, 5(2), 146–153.

7. Kozak D. V., Koval' V. B., Shafrans'kyy V. V. (2015). Shchodenna rukhova aktyvnist' – zaporuka mitsnoho zdorovya pid chas navchannya studentiv spetsial'nosti «Zdorovya lyudyny» [Daily physical activity – the key to good health during the study of students majoring in "Human Health"]. *Visnyk sotsial'noyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorov'ya Ukrayiny – Bulletin of social hygiene and health care organization of Ukraine*, 2, 28-31.

8. Nosko M. O., Voyedilova O. M., Harkusha S. V., Nosko Yu. M. (2018). Rukhova aktyvnist' i zanyattya fizychnymy vpravamy yak neobkhidna umova zdorovyazberezhennya [Physical activity and exercise as a necessary condition for health]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 151(2), 44–51.

9. Stasenko O. A. (2012). Dydaktyko-metodychni aspekty fizychnoho vykhovannya studentiv u vyshchyykh navchal'nykh zakladakh [Didactic and methodological aspects of physical education of students in higher educational institutions]. *Fizychno vykhovannya, sport i kul'tura zdorov'ya u suchasnomu suspil'stvi – Physical education, sports and health culture in modern society*, 3, 153–157.

10. Tkachenko P. P. (2016). Modernizatsiya systemy fizychnoho vykhovannya studentiv na osnovi osobystisno oriyentovanoho vyboru rukhovoyi aktyvnosti [Modernization of the system of physical education of students on the basis of personality-oriented choice of motor activity]. *Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannya ta sport – Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences. Physical education and sports*, 139(1), 183-186.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).10
УДК 378.018.8.011.3-051:796(430)(045)

Безкопильний О.О.

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси
ORCID: 0000-0001-7207-7590

Сущенко Л. П.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізичної реабілітації

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ
ORCID: 0000-0002-2461-3739

Матусевич А.М.

старший викладач кафедри фізичного виховання та здоров'я людини
Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси
ORCID: 0000-0002-5253-4237

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

Однією з найважливіших умов удосконалення фізичного виховання учнівської молоді є кваліфіковані вчителі фізкультури, що обумовлює актуальність дослідження систем підготовки вчителів фізичної культури в найбільш розвинених країнах світу. **Метою** статті є з'ясування специфіки підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Польщі. У роботі застосовано такі **методи** досліджень: аналіз та синтез науково-методичних джерел інформації, навчальних планів і навчальних програм щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Польщі. З'ясовано, що система підготовки вчителів у закладах вищої освіти Польщі орієнтована на запити дошкільних закладів та закладів загальної середньої освіти. Програми підготовки вчителів фізичного виховання університети розробляють автономно, відповідно до очікуваних результатів підготовки, що визначені Європейською рамкою кваліфікацій та Польською рамкою кваліфікації. На прикладі Варшавської академії фізичного виховання імені Юзефа Пілсудського розкрито зміст та особливості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Зміст підготовки, реалізований через широкий вибір навчальних дисциплін, дозволяє озброїти студентів знаннями про будову тіла та фізіологічні механізми організму людини, процеси адаптації та реакції на фізичні навантаження, механізми енергозабезпечення м'язової діяльності та побудови рухів, особливості побудови процесу навчання, планування, реалізацію, контроль та оцінку навчально-виховного процесу. Результати професійної діяльності спрямовані на психомоторний розвиток дітей та молоді, проведення різних форм занять фізичними вправами та оздоровчих заходів із людьми різного віку. Узагальнено, що метою професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Польщі є підготовка вчителя нового типу, що здатен виконувати свої професійні обов'язки в мобільній, демократичній та гуманістичній педагогічній системі.

Ключові слова: підготовка, вища освіта, майбутні вчителі фізичної культури, заклади вищої освіти, Польща.

Bezcopylny O., Sushchenko L., Matusevych A. Peculiarities of future physical education teachers' training at higher education institutions of Poland. One of the most important conditions for improving students' physical education is qualified teachers of physical education, which determines the relevance of the study systems of physical education teachers' training in the most developed countries of the world. **The purpose** of the article is to find out the peculiarities of future physical education teachers' training at higher education institutions of Poland. The following **research methods** are used in the work: analysis and synthesis of scientific and methodological sources of information, curricula and training programs for the future physical education teachers' training at higher education institutions of Poland. It was found that the system of teachers' training at higher education institutions of Poland is focused on the needs of preschool and general secondary education institutions. Universities develop programs of physical education teachers' training autonomously, in accordance with the expected training results defined by the European Qualifications Framework and the Polish Qualifications Framework. The content and peculiarities of the professional future physical education teachers' training are revealed on the example of the Józef Piłsudski University of Physical Education in Warsaw. The content of training, implemented through a wide range of academic disciplines, allows students to acquire knowledge about body structure and physiological mechanisms of the human body, processes of adaptation and response to exercise, mechanisms of energy supply of muscular activity and movement, peculiarities of learning, planning, implementation, control, and evaluation of the educational process. The results of professional activity are aimed at children and youth's psychomotor development, conducting various forms of exercise and health activities with people of different ages. It is generalized that the purpose of future teachers' professional training at higher education institutions of Poland is to train a new type of teacher who is able to perform his / her professional duties in a mobile, democratic, and humanistic pedagogical system.

Keywords: training, higher education, future physical education teachers, higher education institutions, Poland.

Постановка проблеми. У сучасному світі глобалізації та інтеграції вивчення закордонного досвіду стає все більш звичною та корисною практикою в різних галузях знань. Однією з найважливіших умов удосконалення фізичного виховання учнівської молоді є кваліфіковані вчителі фізкультури, що обумовлює актуальність дослідження систем підготовки вчителів фізичної культури в найбільш розвинених країнах світу.

Мета статті. З'ясування специфіки підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Польщі.

У роботі застосовано такі **методи досліджень**: аналіз та синтез науково-методичних джерел інформації, навчальних планів і навчальних програм щодо професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у закладах вищої освіти Польщі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Польщі представлено в роботах польських учених: педагогічна практика [1], мотивація до професії вчителя [2], дослідження та оцінка якості вищої освіти в галузі фізичного виховання [3], учителі фізичного виховання початкової школи [4], дошкільних навчальних закладів [5] тощо.

Виклад основних результатів дослідження. До закладів вищої освіти Польщі належать університети, інститути, вищі школи та академії. Період навчання для отримання повної вищої освіти в Польщі не менше ніж 5 років та залежить від обраної спеціальності та наукового ступеня. Польська система вищої освіти розділена на три рівні: бакалавр, тривалість навчання 3 роки або 6 семестрів; бакалавр-інженер, тривалість навчання складає 3,5 роки або 7 семестрів; магістр з тривалістю навчання 1,5-2 роки або 3-4 семестри; доктор (PhD, Doctor). Для деяких спеціальностей (медицина, психологія, право) терміни навчання більші.

Характерною особливістю вищої освіти в Польщі, як і в інших країнах Європи, є те, що здобувачі освіти мають широкі можливості самостійно обирати дисципліни для вивчення, окрім переліку «обов'язкових курсів». Значне місце відведено практичній підготовці, яку реалізують шляхом проведення практик для набуття саме практичних навичок. Це стосується усіх спеціальностей без винятку. Завдяки співпраці польських закладів вищої освіти з низкою європейських вишів, студенти мають можливість проходити практику та стажування в різних країнах Європи. Практика є невід'ємною частиною навчального процесу.

Система підготовки вчителів у закладах вищої освіти Польщі орієнтована на запити дошкільних освітніх закладів та закладів загальної середньої освіти [6, 7]. Університети та коледжі (вищі професійні школи) є закладами вищої освіти, що готують учителів початкових класів. На сьогодні група вищих навчальних закладів, що готують майбутніх учителів фізичної культури, є дуже неоднорідною і включає як державні, так і приватні заклади вищої освіти. Профільні університети фізичного виховання та спорту (шість університетів у Польщі) та інші університети й заклади вищої освіти (станом на 2016 рік – 46), у яких є факультети фізичного виховання та аспірантури, мають право на підготовку майбутніх учителів фізичної культури для всіх рівнів освіти.

Програми підготовки вчителів фізичного виховання університети розробляють автономно, відповідно до очікуваних результатів підготовки, що визначені Європейською рамкою кваліфікацій (EQF) та Польською рамкою кваліфікації (PQF). Очікувані результати підготовки відповідно та специфіка навчального закладу є основою для розробки плану та програми навчання, а також навчальних програм із окремих предметів. Програми підготовки вчителів зосереджені на трьох напрямках: педагогіка, професійна підготовка та практика в школі.

Найбільш докладно особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Польщі розглянемо на прикладі Варшавської академії фізичного виховання імені Юзефа Пілсудського [8]. Сьогодні Академія фізичного виховання імені Юзефа Пілсудського є одним із провідних закладів вищої освіти фізкультурного профілю в Польщі. В Академії постійно навчаються більше 6000 студентів. У структурі академії є чотири факультети: факультет реабілітації (Wydział Rehabilitacji); факультет туризму та рекреації (Wydział Turystyki i Rekreacji); факультет фізичного виховання (Wydział Wychowania Fizycznego); факультет фізичного виховання та спорту, що є філіалом академії в Білій-Підляській (Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej).

На факультеті фізичного виховання та факультеті фізичного виховання та спорту в Білій-Підляській готують учителів фізичної культури за першим та другим освітнім ступенем, студенти мають змогу навчатися в докторантурі, аспірантурі, а також на спеціалізованих курсах, тренінгах та практикумах.

Зміст підготовки, реалізований через широкий вибір навчальних дисциплін, дозволяє озброїти студентів знаннями про будову тіла та фізіологічні механізми організму людини, процеси адаптації та реакції на фізичні навантаження, механізми енергозабезпечення м'язової діяльності та побудови рухів, особливості побудови процесу навчання, планування, реалізацію,

контроль та оцінку навчально-виховного процесу. Результати професійної діяльності спрямовані на психомоторний розвиток дітей та молоді, проведення різних форм занять фізичними вправами та оздоровчих заходів із людьми різного віку.

Студенти можуть обирати такі спеціалізації за вибором: інструктор рекреації та відпочинку, інструктор з виду спорту, корекційна гімнастика, сенсорика та кінезіологія у фізичному вихованні, спортивний менеджер, пропаганда здорового способу життя. Після завершення навчання та отримання диплома студенти мають вправо на працевлаштування в школах та навчальних закладах, спортивних клубах, спортивних товариствах та асоціаціях, органах місцевого самоврядування і державних установах, що діють у галузі фізичної культури.

Навчальний план підготовки бакалаврів за напрямом «Фізичне виховання» в академії фізичного виховання імені Юзефа Пілсудського на факультеті фізичного виховання розрахований на три роки й становить 182 кредити ECTS. На денній формі навчання студенти мають 2778 годин аудиторних занять. Один кредит ECTS дорівнює 25 годинам роботи студента (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна характеристика навчального плану підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Академії фізичного виховання імені Юзефа Пілсудського (від 28.05.2019)

Зміст професійної підготовки	Кількість кредитів ECTS	% від загального навантаження	Кількість дисциплін	Кількість іспитів	Кількість заліків
1. Група загальних дисциплін (grupa zajęć ogólnych)	19	10,4	5	2	8
2. Група базових дисциплін (grupa zajęć z zakresu nauk podstawowych)	31	17,0	11	8	12
3. Група основних професійних дисциплін (grupa zajęć kierunkowych)	16	8,8	5	3	5
4. Група дисциплін, спрямованих на підготовку до роботи вчителя (grupa zajęć z zakresu przygotowania do zawodu nauczyciela)	13	7,1	4	2	4
5. Група дидактичних дисциплін у галузі фізкультурної освіти (grupa zajęć z zakresu dydaktyki w wychowaniu fizycznego)	29	15,9	11	4	16
6. Група дисциплін за вибором (grupa zajęć do wyboru)	37	20,3	8	1	9
7. Підготовка до захисту наукового проекту (seminaria i praca dyplomowa)	8	4,4	2	1	5
8. Професійні практики (praktyki zawodowe)	29	15,9	6		4
Разом	182	100	52	21	63

Змістом підготовки передбачені знання з навчальних дисциплін, розподілених на такі блоки: загальні дисципліни (*grupa zajęć ogólnych*), базові дисципліни (*grupa zajęć z zakresu nauk podstawowych*), група основних професійних дисциплін (*grupa zajęć kierunkowych*), група дисциплін спрямованих на підготовку до роботи вчителя (*grupa zajęć z zakresu przygotowania do zawodu nauczyciela*), група дидактичних дисциплін у галузі фізкультурної освіти (*grupa zajęć z zakresu dydaktyki wychowania fizycznego*), дисципліни за вибором (*grupa zajęć do wyboru*), бакалаврська випускна робота – науковий проект (*seminaria i praca dyplomowa*), професійні практики (*praktyki zawodowe*).

Висновки. Розглянуто практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Польщі. Зазначено, що в Польщі заклади вищої освіти працюють за Болонською системою, що має на меті створення європейського наукового та освітнього простору. До закладів вищої освіти Польщі належать університети, інститути, вищі школи та академії. Період навчання для отримання повної вищої освіти в Польщі становить не менше ніж 5 років та залежить від обраної спеціальності й наукового ступеня. На основі аналізу робіт польських учених встановлено, що загальною метою професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Польщі є підготовка вчителя нового типу, що здатен виконувати свої професійні обов'язки в мобільній, демократичній та гуманістичній педагогічній системі. **Перспективи подальших досліджень** вбачаємо у компаративному аналізі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у країнах Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Borowiec J. [et al.]. Praktyki pedagogiczne w wychowaniu fizycznym – dos'wiadczenia polskie na tle innych krajów. *Pedagogical practices in physical education – Polish experience in comparison with other countries*. Rozprawy Naukowe AWF Wrocław, 2016, V. 52, P. 89–96.
2. Brojek A. Motives behind the choice of physical education as the course of study at selected universities in Poland. Motives behind the choice of physical education. *Polish Journal of Sport and Tourism*. 2008. Vol. 15 (3). P. 136–139.
3. Buchta K. Badanie i ocena jakości kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne w wybranych akademiach wychowania fizycznego. Warszawa : AWF, Filia w Białej Podlaskiej, 2013. 280 p.
4. Nowocien' J., Rygas A. E. Kompetencje zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w zakresie wychowania fizycznego w ich autoocenie. *Komunikacja w edukacji, Kompetencje komunikacyjne nauczyciela* ; eds. Jagiełło A. Gradzka-Tys, T. Zelenova. Siedlce : Siedleckie Towarzystwo Naukowe, 2015. S. 273–292.
5. Zegnałek K., Gutkowska-Wyrzykowska E. Przygotowanie nauczycieli do realizacji zajęć z wychowania fizycznego na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*. 2017. Vol. 5, is. 1(9). S. 169–183.
6. Ann MacPhail, Deborah Tannehill, Zuleyha Avsar. *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction and Professional Development*. Publisher : Meyer & Meyer Sport Ltd., 2019. P. 277–295.
7. Chłton'-Domin'czak A. Changes in the education system in Poland. *ESPN Flesh Report*. 2017. Vol. 38. P. 1–2.
8. Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. URL: <http://www.awf.edu.pl>
9. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela 2019-08-03.

References

1. Borowiec J. [et al.]. (2016). Praktyki pedagogiczne w wychowaniu fizycznym – dos'wiadczenia polskie na tle innych krajów. *Pedagogical practices in physical education – Polish experience in comparison with other countries*. Rozprawy Naukowe AWF Wrocław, 52, 89–96.
2. Brojek A. (2008). Motives behind the choice of physical education as the course of study at selected universities in Poland. Motives behind the choice of physical education. *Polish Journal of Sport and Tourism*, 15 (3), 136–139.
3. Buchta K. (2013). Badanie i ocena jakości kształcenia na kierunku wychowanie fizyczne w wybranych akademiach wychowania fizycznego. Warszawa : AWF, Filia w Białej Podlaskiej, 280 p.
4. Nowocien' J., Rygas A.E. (2015). Kompetencje zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w zakresie wychowania fizycznego w ich autoocenie. *Komunikacja w edukacji, Kompetencje komunikacyjne nauczyciela* ; eds. Jagiełło A. Gradzka-Tys, T. Zelenova. Siedlce : Siedleckie Towarzystwo Naukowe, 273–292.
5. Zegnałek K., Gutkowska-Wyrzykowska E. (2017). Przygotowanie nauczycieli do realizacji zajęć z wychowania fizycznego na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 5, 1(9), 169–183.
6. Ann MacPhail, Deborah Tannehill, Zuleyha Avsar (2019). *European Physical Education Teacher Education Practice: Initial, Induction and Professional Development*. Publisher : Meyer & Meyer Sport Ltd., 277–295.
7. Chłton'-Domin'czak A. (2017). Changes in the education system in Poland. *ESPN Flesh Report*, 38, 1–2.
8. Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. URL: <http://www.awf.edu.pl>
9. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela 2019-08-03.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).11

УДК 796.015.1:796.21.071.2

Богуславська В.Ю.

доктор наук з фізичного виховання та спорту,
доцент кафедри теорії і методики спорту Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця
ORCID: 0000-0003-3609-5518

Губар І.В.

аспірант кафедри теорії і методики спорту Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця
ORCID: 0000-0002-3177-715X

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЛАВЦІВ НА ЕТАПІ ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто виявлену нами науково-прикладну проблему теоретичної підготовки у плаванні, яка визначається протиріччям між доведеною потребою в теоретичній підготовці та відсутністю відповідних компонентів у програмно-нормативному забезпеченні плавців на етапі початкової підготовки. **Мета** роботи полягала у встановленні структури та змістовного наповнення теоретичної підготовки для етапу початкової підготовки у плаванні. В роботі застосовувалися такі **методи** досліджень: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, вивчення документальних матеріалів,